

Knelpunten in de Participatiewet

Eén van de onderwerpen waarvoor de Deelraad Participatie zich hard maakt is bestaanszekerheid. Hoe zorgen we ervoor dat inwoners van Den Haag bestaanszekerheid ervaren? In de brede zin van het woord. Dus niet enkel gekeken naar voldoende en voorspelbaar inkomen, maar ook naar andere voorwaarden zoals betaalbaar kunnen wonen, toegang hebben tot zorg en onderwijs en de mogelijkheid hebben om een financiële buffer op te bouwen. Zodat inwoners van daaruit hun leven kunnen vormgeven, zich kunnen ontwikkelen en mee kunnen doen in de samenleving. En zij het gevoel hebben ertoe te doen, zich (mens)waardig te voelen.¹

De Participatiewet is bedoeld om mensen te ondersteunen in hun inkomen en te begeleiden naar werk. De Participatiewet zou voor inwoners die ermee te maken hebben moeten bijdragen aan hun bestaanszekerheid. In de praktijk ziet de Deelraad Participatie echter dat dit niet altijd het geval is. Daarom vragen wij uw aandacht voor een aantal knelpunten die wij signaleren.

Wij zijn ervan op de hoogte dat er in het coalitieakkoord van het Rijk afspraken zijn gemaakt om de Participatiewet te herzien. En dat de gemeente Den Haag in G4 verband daartoe eveneens een lobby heeft gevoerd en voert. Dat stemt ons hoopvol en wij hopen dan ook dat de knelpunten die wij signaleren hierin meegenomen kunnen worden zodat de uitvoeringspraktijk verandert voor de mensen om wie het gaat. De knelpunten waarvoor wij aandacht vragen zijn de volgende:

Bijverdienen en gevolgen daarvan

- Wanneer inwoners met een bijstandsuitkering bijverdiensten hebben zijn de gevolgen niet altijd duidelijk en/of wenselijk. Denk daarbij aan wijzigingen in de hoogte van te betalen belastingen, te ontvangen toeslagen en al dan niet van toepassing zijnde kwijtscheldingen.
- Jongeren die zelf inkomen verdienen maar onder de norm blijven moeten voor een aanvulling iedere maand hun loonstrookje aanleveren. Voor minder zelfredzame jongeren blijkt dat lastig te zijn. Het verdient aanbeveling om dit rechtstreeks tussen gemeente en werkgever te regelen.
- De invulling van artikel 31 (lid 2 sub n, sub r en sub y) van de Participatie. Het is wat ons betreft wenselijk om de periode van vrijlating inkomsten te verlengen en om het vrij te laten bedrag te verhogen zodat meer ruimte gegeven wordt om bij te verdienen.
- Meer aandacht bij de gemeente voor het feit dat in het geval van een medische urenbeperking tot 15% van het inkomen uit arbeid buiten beschouwing mag worden gelaten tot een maximum van €136.

Flexibel inkomen creëert onzekerheid

- Inwoners die te maken hebben met flexibele inkomsten verkeren nu veelal in een kwetsbare positie doordat regelingen en compensaties pas achteraf effect hebben. Onderzoek hoe toch meer zekerheid kan worden geboden en hoe kan worden voorkomen dat mensen met terugbetalingen te maken krijgen.
- Het zou mooi zijn als inwoners bij een (tijdelijke) stijging van hun inkomen, toch recht blijven houden op de Ooievaarspas.

¹ Definitie vrij naar definitie van Divosa: <https://www.divosa.nl/onderwerpen/bestaanszekerheid>

Informatieachterstand inwoners

- Keer op keer blijkt dat inwoners niet weten waar zij recht op hebben. Een voorbeeld is de vrijstelling van giften tot een bedrag van €1700 voor echtparen. Of de eisen waar vrijwilligerswerk aan moet voldoen om voor een vergoeding in aanmerking te komen. Er is veel onwetendheid en de gemeente heeft hier wat ons betreft een opdracht om inwoners proactief en op maat te informeren over hun situatie. Daarbij is het cruciaal om rekening te houden met de mate waarin iemand de Nederlandse taal machtig is. Wanneer iemand de Nederlandse taal helemaal niet machtig is, moet een alternatief in de vorm van een vertaling of een tolk beschikbaar zijn om ervoor te zorgen dat de informatie over komt.
- Aandacht voor de relatie tussen wijzigingen in het inkomen en de hoogte van de toeslagen is hierbij zeker ook van belang. Dit gaat in de praktijk te vaak mis met alle gevolgen van dien.
- Het verzamelen van alle benodigde stukken om een aanvraag te doen is voor sommige inwoners moeilijk. Het zou goed zijn om hier actief hulp bij aan te bieden.
- Niet alleen van inwoners vraagt het veel om alle inkomensaanvullende regelingen te overzien en te benutten. Dit geldt ook voor professionals. Zij besteden in het huidige systeem veel tijd en energie aan het opstarten van al die verschillende regelingen. Vereenvoudiging is wenselijk.

Aanvraag en wachttijd

- Wij vragen aandacht voor het zo laagdrempelig en toegankelijk mogelijk maken van de aanvraagprocedure van een uitkering en van bijzondere bijstand. Dat betekent onder meer mensen een keuze bieden in hoe stukken aan te leveren: aan een balie, per post of digitaal. Zie voor specifieke voorbeelden onderaan deze notitie.
- De wachttijd voor een uitkering (8 tot 12 weken) is te lang. Hoewel na vier weken ambtshalve een voorschot kan worden gegeven, zien we in de praktijk dat er ondertussen al betalingsachterstanden ontstaan bij te veel huishoudens. Eenmaal in de schulden komt men er moeilijk uit. Wij pleiten ervoor de wachttijd te verkorten of te schrappen om een schuldental te voorkomen.

Kostendelersnorm

- De kostendelersnorm zou moeten verdwijnen, ook voor inwoners ouder dan 27 jaar. Wanneer iemand die een bijstandsuitkering ontvangt nu iemand in huis neemt (bijvoorbeeld een dak- of thuisloze) dan krijgt deze persoon vervolgens een korting op de uitkering. Dit vinden wij onwenselijk.
- Mocht de kostendelersnorm blijven bestaan, dan lijkt het ons wenselijk om inwonende kinderen na het afronden van hun studie een jaar lang vrij te stellen van de kostendelersnorm.

Benutten beleidsvrijheid

- De gemeente heeft beleidsvrijheid t.a.v. het opleggen van boetes en maatregelen. Wij pleiten ervoor dat de gemeente deze beleidsvrijheid in haar verordening zo ruimhartig mogelijk interpreteert in het belang van de cliënt.

Specifieke voorbeelden knelpunten m.b.t. aanvraag uitkering en bijzondere bijstand

Over de aanvraag van een uitkering en de profielscan:

- De persoonlijk profielscan kan alleen met een PC worden ingevuld, niet met de telefoon. Dit werkt drempelverhogend.
- Vroeg in het proces wordt de profielscan afgenomen. Als mensen langer de tijd krijgen, kunnen ze dingen, als beschikbaarheid PC, regelen.
- Er is eerst een identiteitsbewijs nodig voordat een uitkering kan worden aangevraagd. Als mensen dit niet hebben, ontstaat een obstakel omdat mensen geen geld hebben voor de aanschaf.

Over de aanvraag van bijzondere bijstand:

- Mensen moeten eerst naar de klantenservice bellen en dan krijgen ze pas een formulier.
- Alle benodigde informatie moet per post naar de gemeente worden opgestuurd.
 - Veel mensen hebben zelf geen printer en moeten dat tegen betaling ergens laten doen.
 - De gegevens moeten naar een postbus worden gestuurd. De verzending kost dan ook geld. Een antwoordnummer zou beter zijn.
 - De stukken komen geregeld niet op de juiste plek terecht. Dan moet het nog een keer opgestuurd worden.
 - Er mag niets per mail worden gestuurd.
 - Behalve dat deze procedure met kosten gepaard gaat, werkt het ook vertragend.